

Т.О. Ставерська, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

О.В. Шляхотко, студ. (*ХДУХТ, Харків*)

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Термін «бюджетування» почав використовуватись у сучасному мовленні порівняно недавно. При цьому його тлумачення є досить різноманітними, часто неоднозначними та суперечливими. Для пересічного громадянина бюджетування асоціюється з бюджетним процесом на державному та регіональному рівнях, іноді – на рівні підприємства, сім'ї чи особи. Останнім часом все більша увага відводиться бюджетуванню на мікрорівні, що підтверджується намаганням підприємств удосконалювати власні системи управління на засадах впровадження окремих елементів бюджетування.

У літературних джерелах трактування терміну «бюджетування» є надзвичайно різноманітним, часто суперечливим та одностороннім (характеризує лише функціональний зміст категорії). З огляду на це пропонується бюджетування тлумачити з системних позицій, а саме: бюджетування – це управлінська технологія, яка передбачає формування бюджетів для обраних об'єктів та їх використання з метою забезпечення оптимальної структури та співвідношення доходів та витрат, надходжень та видатків, активів та пасивів підприємства чи його ланок для досягнення встановлених цілей з урахуванням впливу середовища функціонування.

Бюджетування в жодному випадку не замінює систему управління, а лише формує новий підхід до управління з позиції збалансованості надходжень та видатків, доходів та витрат, активів та пасивів організації загалом чи її ланок.

В основі концепції бюджетування покладено забезпечення успішного функціонування підприємства, шляхом: формалізації і узгодження стратегічних планів з поточними та оперативними; координації та інтеграції поточних планів за різними напрямками бізнесу; створення системи якісного інформаційного забезпечення менеджерів різних рівнів управління в необхідні терміни; створення системи контролю за виконанням поставлених фінансових завдань.

Бюджетування є процесом організації управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання, який базується на розробці бюджетів у розрізі центрів відповідальності чи/та

напрямок діяльності, організації контролю за їх виконанням, аналізу відхилень від бюджетних показників та регулюванні на цій основі господарської діяльності з метою узгодження та досягнення намічених результатів на всіх рівнях управління.

Бюджетування на підприємстві вирішує наступні завдання:

1) здійснення цільової орієнтації та координації всіх подій на підприємстві;

2) сприяння виявленню ризиків та зниженню ймовірності їх настання;

3) підвищення гнучкості, пристосованості до впливу зовнішніх і внутрішніх факторів;

4) оперативний моніторинг фінансового стану підприємства;

5) визначення обсягу запланованих надходжень та витрат грошових коштів (в розрізі всіх джерел та видів діяльності) виходячи з прогнозованого обсягу виробництва;

6) встановлення оптимальних пропорцій в розподілі фінансових ресурсів;

7) обґрунтування на короткострокові періоди рівноваги надходження та витрачання грошових коштів для забезпечення платоспроможності підприємства, досягнення стійкості його фінансового стану;

8) оперативний контроль за відхиленнями бюджетних показників;

9) мотивація працівників на досягнення загальної мети підприємства.

Ефект від впровадження бюджетування полягає в підвищенні гнучкості підприємства на підставі отримання можливості передбачення результатів майбутніх управлінських дій, визначити базові показники кожного з напрямків діяльності підприємства та розрахувати різні варіанти, передбачивши відповідні дії на можливі зміни у внутрішньому і зовнішньому оточенні підприємства.

Роль та місце бюджетування в загальній системі фінансового управління досить повно розкривається при розгляді його функцій якими є: прогнозування та планування; координація; мотивація; контроль; аналіз.

Бюджетування сприяє створенню на підприємстві системи управлінського обліку, являючись частіше всього його основою. З допомогою бюджетних форм звітності в керівників та співробітників з'являється реальна можливість обґрунтовано й оперативно приймати управлінські рішення, порівнюючи їх з початково поставленими цілями та фінансовою стратегією.